

TRIANON 100

Bevezető

Írásunk nem magára a történelmi esemény kronológiájára, sőt nem is annak okaira és következményeire, hanem az ezeréves Magyarország akkori etnikai összetételére, és annak ábrázolására koncentrál. Végül eljátszunk a gondolattal, mi lenne, ha az Osztrák-Magyar Monarchia az akkori határokkal napjainkban is létezne.

Tartalom

Bevezető	1
Tartalom	2
A történelmi Magyarország népessége	3
A Központi Statisztikai Hivatal közleménye	3
A Teleki-féle vörös térkép.....	4
Feldolgozhatatlan veszteség	4
Újabb térképek.....	4
Új módszerek a térképek megalkotásában	5
A térkép utóélete.....	6
Az Osztrák-Magyar Monarchia és a 21. század eleje.....	7
A videó szerint:	7
Főbb adatok.....	8
Terület:.....	8
Népesség:.....	8
Gazdasági erő.....	8
Etnikai összetétel.....	9
Anyanyelv szerinti megoszlás	9
Vallási megoszlás	9
Mellékletek.....	10
1. melléklet	10
2. melléklet	11
3. melléklet	12

A történelmi Magyarország népessége

A Központi Statisztikai Hivatal közleménye

1912. november

A központi statisztikai hivatal most készült el az 1910-i ki népszámlálás egy részének teljes feldolgozásával. Ebből elsősorban az az örvendetes tény derült ki, hogy a magyar birodalomban 10.050,575 magyar anyanyelvű ember van. Itt mutatunk be néhány adatot az immár hivatalosan és véglegesen megállapított eredményekből, megjegyezvén, hogy a zárójelben levő számok Horvát- és Szlavónországokra vonatkoznak.

Mint már ismeretes, a magyar birodalom **összes népessége** 1910-ben 20.886,487 lelket tett ki, a miből a szoros értelemben vett Magyarországra 18.264,533, Horvát- és Szlavonországra 2. 621,954 lélek esett.

Ez a népesség **anyanyelv szerint** így oszlott meg: Magyar: 9.944,627 (105,948), a népesség 54.5 (4.1) százaléka; német: 1.903,357 (134,078), vagyis 10.4 (5.1) százalék; tót: 1.946,357 (21,613), vagyis 10.7 (0.8) százalék; oláh: 2.948,186 (846), vagyis 16.1 (0.0) százalék; rutén: 464,270 (8317), vagyis 2.5 (0.3) százalék; horvát: 194,808 (1.638,354), vagyis 1.1 (62.5) százalék; szerb: 461,516 (644,955), vagyis 2.5 (24.6) százalék; egyéb anyanyelvű: 404,412 (67,843), vagyis 2.2 (2.6) százalék. Magyarul tud: 11.820,416 (170,146), vagyis 64.7 (6.5) százalék.

Vallásfelekezetek szerint a népesség így oszlott meg; Római katholikus: 9.010,505 (1.877,833), vagyis 49.3 (71.6) százalék, gör.-katholikus 2.007,833 (17,592), vagyis 11.0 (0.7) százalék; református 2.603,553 (17,948), vagyis 14.3 (0.7) százalék; evangélikus 1.306,436 (33,759), vagyis 7.1 (1.3) százalék; görög-keleti 2.333,690 (653,184), vagyis 12.8 (24.9) százalék; unitárius 74,275 (21) vagyis 0.4 (0.0) százalék; zsidó 911,175 (21,231), vagyis 5.0 (0.8) százalék; egyéb vallásfelekezetű 17,066 (386), vagyis 0.1 (0.0) százalék.

Nem szerint volt 1910-ben: Férfi 9.062,935 (1.282,398), nő 9.201,598 (1.339,556). Ezer férfira esett Magyarországon 1015, Horvát- és Szlavonországokban 1045 nő.

Családi állapot szerint volt 1910-ben: Nőtlen férfi és hajadon leány 9.753,540 (1.406,081), vagyis 53.4 (53.6) százalék, ebben a számban természetesen a gyermekek is benfolgaltatnak; házas férfi és nő 7.345,362 (1.053,658), vagyis 40.2 (40.2) százalék, özvegyember és özvegyasszony 1.128,979 (159,525), vagyis 6.2, (6.1) százalék; törvényesen elvált férfi és asszony 36,652 (2690), vagyis 0.2 (0.1) százalék.

Kor-csoport szerint a népesség így oszlott meg: 6 éven aluli 2.802,885 (427,258), vagyis 15.3 (16.3) százalék; 6-11 éves 2.456,793 (367,816), vagyis 13.5 (14.0) százalék; 12-14 éves 1.191.300 (179,885) vagyis 6.5 (6.9) százalék; 20-39 éves 5.053,881 (704,491), vagyis 27.7 (26.9) százalék; 40-59 éves 3.451,711 (480,733) vagyis 18.9 (18.3) százalék; 60 éven felüli: 1.499,842 (208,308), vagyis 8.2 (7.9) százalék, ismeretlen korú 1024 (1916) vagyis, 0.0 (0.1) százalék.

Irni-olvasni tud Magyarországon 10.620,903 (1.153,784) lélek, az összes népesség 58.2 (44.0) s a hat éven felüliek 68.7 (52.6) százaléka.

A Teleki-féle vörös térkép

Feldolgozhatatlan veszteség

Az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződések részeként 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés Magyarország számára rendkívül súlyos következményekkel járt. Az ország elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, nyersanyagkészleteinek, iparának, vasúthálózatának, bank- és hitelintézeteinek, szántó- és erdőterületeinek ágazattól függően 60-80 százalékát. A mennyiségen bekövetkezett veszteséget súlyosbította, hogy a határok módosítása következtében felbomlott a Kárpát-medencében évszázadok alatt kialakult és ez idő alatt organikussá vált gazdasági-földrajzi egység, így a maradék országnak nem egyszerűen kevesebb eszközzel, hanem ráadásként egy torz gazdasági-közlekedési struktúra keretei között kellett boldogulnia.

A helyzet geopolitikailag sem volt kedvezőbb: a természetes határait vesztett 93000 km² területű és 7,6 millió lakosú országnak számottevő hadseregek nélkül, stratégiaileg kedvezőtlen elhelyezkedésű határokon kellett szembenéznie egy, a területét lényegében körülölelő 47 milliós szövetséges blokkal. A magyarságot, mint nemzetet külön csapásként érte, hogy a Kárpát-medencében az idő tájt élt 10,2 millió magyar egyharmada egyidejűleg négy különböző állam területén idegen uralom alá került.

Magyarországon már kevessel a háború befejezése előtt megkezdték a felkészülést a békekonferenciára. Az antant által Romániának és Szerbiának a háború alatt tett igéretek, a cseh, román, szerb követelések, valamint a fegyverszünet megkötését követő lépései tekintetében nyilvánvaló volt, hogy a békétárgyalásokon területtelcsatolásra irányuló törekvésekkel kell számolni. A magyar stratégia ezért - amellett, hogy szükségesnek tartotta az ország területi integritásának fenntartását - azt célozta meg, hogy a problémát történelmi, demográfiai és gazdasági szempontok együttes felhasználásával, tudományos eszközrendszerrel közelíti meg.

A békétárgyalások magyar anyagának összeállításával, illetve az azzal kapcsolatos munka megszerzésével ezért 1918 őszén a külügyminisztérium a későbbi miniszterelnököt, az akkor már nemzetközileg elismert földrajztudóst, a Földrajzi Társaság főtitkárát, gróf Teleki Pált bízta meg. Irányítása alatt nagyszámú tudós dolgozott, akik igen rövid idő alatt a Kárpát-medence földrajzi, etnikai, gazdasági és politikai viszonyait bemutató térképek, illetve dokumentumok egész sorát hozták létre. Céluk az volt, hogy bizonyítsák a Kárpát-medence gazdasági egységét, tájegységeinek elválaszthatatlan összetartozását, valamint bemutassák az aktuális nemzetiségi viszonyokat. A magyar delegáció 1920 januárjában rendkívül sokoldalú, részletes, kiemelkedő tudományosságú anyagot vihetett magával a békétárgyalásokra. Az önmagában is figyelemre méltó teljesítményt tovább növelte, hogy mindezt szűkös anyagi keretekből, rendkívül zavaros belpolitikai viszonyok közepette valósították meg.

E munka legismertebb darabja az ún. „vörös térkép” (carte rouge), amely Magyarország etnikai viszonyait mutatta be (nevét onnan kapta, hogy a magyarság vörös színnel volt rajta jelölve), újdonsága pedig abban rejlett, hogy a nemzetiségek szerinti népességeloszlást a világon elsőként a népsűrűség figyelembe vételével ábrázolta.

Újabb térképek

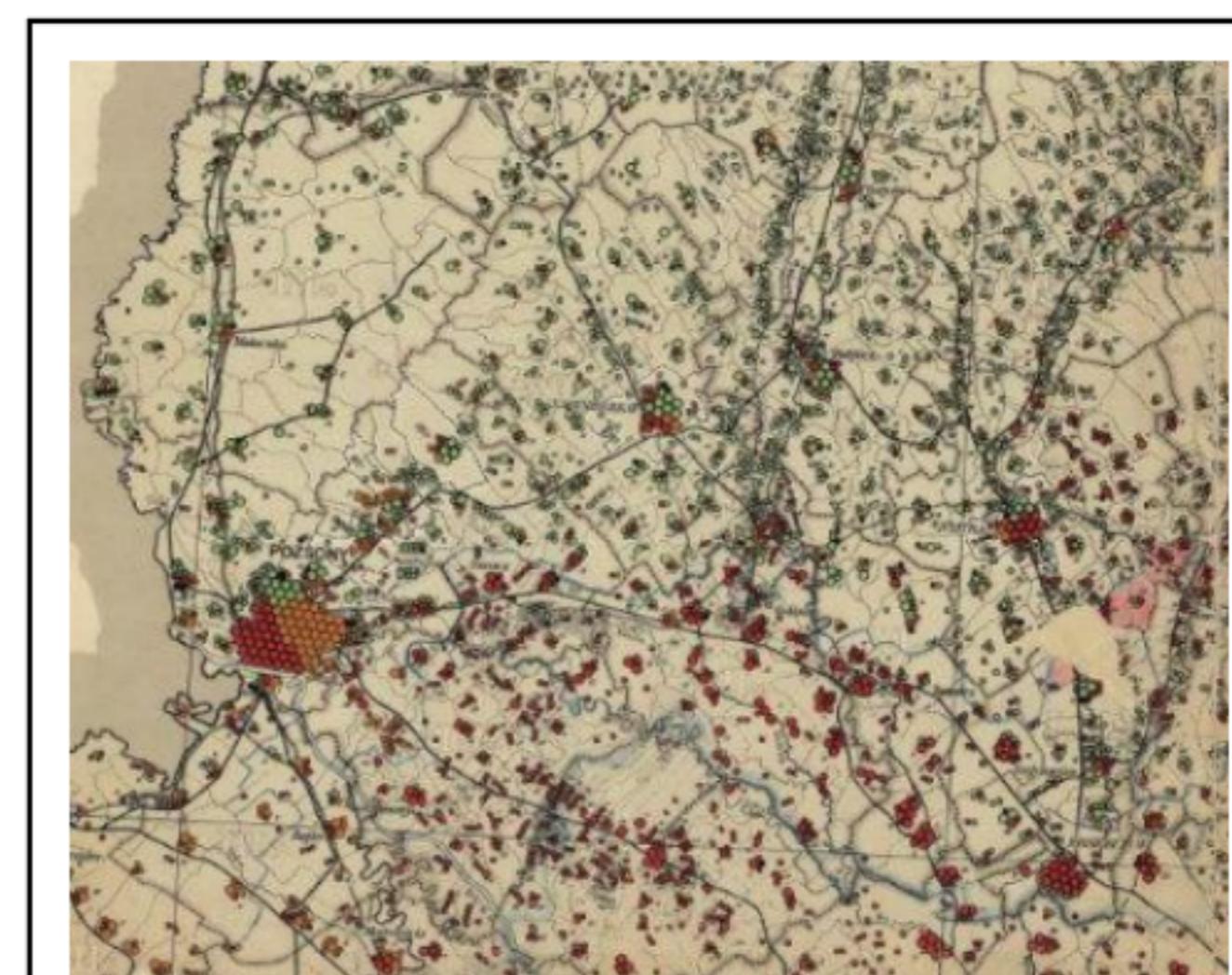
A „carte rouge"-on kívül azonban számos más kiemelkedő térképet is alkottak Teleki munkatársai a békétárgyalásokra. Megemlítendő itt Edvi Illés Aladár és Halász Albert „*Magyarország a háború előtt és után gazdaságstatisztikai térképekben*” című munkája és nem

utolsósorban az itt részletezendő, Bátky Zsigmond néprajztudós és Kogutowicz Károly kartográfus által 1919-ben készített „***Magyarország néprajzi térképe település és lélekszám szerint***”, amelyet a kortárs kartográfus és statisztikus szakma egyaránt a két tudós egyik legfontosabb, módszertanilag is kiemelkedő művének tekintett.

Egy ilyen térkép összeállításának elképzelése már 1918 októberében felvetődött a Magyar Földrajzi Társaság köreiben. Miután Teleki Pál a kormánytól megkapta a megbízást a békétárgyalással kapcsolatos előkészítő munka megszervezésére, ezen térkép megvalósítása is zöld utat kapott. A szerkesztéssel, melynek során Bátky Zsigmond és Kogutowicz Károly fáradozásait Dedinszky Vladimir, Ferenczi István, Halász Gyula, Herbst Ernő, Kogutowicz Lajos, Littke Aurél, Madarassy László, Marcell György, Schmidt Tibolt és Steiner Lajos segítették, nagyon hamar, az áldozatos munkának köszönhetően már 1919 februárjában elkészültek. A nyomtatás esetében azonban már komoly nehézségekkel kellett szembesülniük. A költségek eleve nagyon magasak voltak, ráadásul az eredeti nyomdai lemezeket anyaghiányra hivatkozva még a munkálatok folyamán lecsiszolták és újrahasznosították, így egy újabb kiadás elkészítésére sem maradt esély.

Új módszerek a térképek megalkotásában

Az 1:300 000 léptékű ponttérképnek minősülő etnikai térképen a nemzetiségi viszonyokat, mivel újabb felmérések addig nem készültek, az 1910-es népszámlálás vonatkozó adatai alapján ábrázolták. Ennek megfelelően a közigazgatási (község, járás, megye) határok is az 1910-es állapotoknak megfelelően tüntették fel. Az egyes szelvényekhez az 1:200 000-es katonai térképszelvényeket, a községhatárok megállapításához pedig az 1:440 000-es adókataszteri térképeket vették alapul. A 13 000 települést és 7000 darab 100-nál több főt számláló külterületi lakott helyet létszámarányos értékjelekkel ábrázolták: 1000, illetve 100 főnek megfelelő nagyobb és kisebb körökkel, valamint 500, illetve 50 főnek megfelelő nagyobb és kisebb félkörökkel. A nagyobb lakosságú településeket a lélekszámnak megfelelő több körrel ábrázolták, oly módon, hogy a körök elhelyezkedése közelítőleg a település alakját is leképezze. A településhatár pontosabb illusztrálása érdekében a félköröket szükség esetén megfelelő szögeken elfordítva rajzolták.

A Pozsony és Nyitra környéki szlovák-magyar etnikai határ

Az egyes nemzetiségeket a körök különböző színei jelölték. A magyarságot a „carte rouge”-hoz hasonlóan vörössel ábrázolták, de a főbb nemzetiségekhez is az említett térképen alkalmazott hoz hasonló színeket társítottak, nyilván törekedtek arra, hogy békekonzervencián bemutatott különböző anyagok nagyból egységes rendszert képezzenek. Az egyes településeknel a körök színei alapján nem csupán az ott élő nemzetiségek létszáma állapítható meg, a készítők igyekeztek az adott nemzetiség településen belüli lakhely szerinti földrajzi elhelyezkedését is ábrázolni.

A módszer előnyei abban rejlenek, hogy mivel a külterületek népességét is pontos földrajzi helyükön ábrázolja, az eredmény nem csupán a különböző nemzetiségek térbeli elhelyezkedését volt képes bemutatni, hanem egyidejűleg a lakatlan területeket is bemutató települési térképként is megállta a helyét. A szerkesztőknek így sikerült elkerülniük többek között azt a hibát, hogy az alföldes területek nagy része a valóságos helyzetnek ellentmondva teljesen lakatlan, még külterjes művelés alá sem fogott vidéknek tűnjék. Ennek a fajta ábrázolásmódnak a megfelelő kivitelezése megkövetelte a nagy felületet. A 200 x 275 cm-es térkép nemcsak alkalmazott módszertanával, hanem nagy méreteivel is újdonságnak számított a korábban készült, lényegesen kisebb terjedelmű és egész térségeket egyben színező etnikai térképekhez képest.

A térképen csak a városok, járási székhelyek és a 15 000 főnél nagyobb települések szerepelnek névvel, a többi településnek csupán a Központi Statisztikai Hivatalnak az 1910. évi népszámlálás adatait közlő kiadványából vett járásonkénti sorszámát tüntették fel. Ugyanezen módszerrel jelölték a járásokat is. A sorszámokhoz tartozó községneveket, azok pontos lélekszámaival, egy a térképhez mellékelt névmutató tartalmazta, amely egy magyar-angol-francia-olasz és német nyelven írt bevezetőt is magában foglalt.

A szűkös lehetőségekhez képest igen szép kivitelezésű térkép szakmai értékét melléktérképekkel és különféle diagrammokkal is növelték, ezek az ország lakosságának etnikai és hitfelekezeti megoszlását, illetve ezeknek a megelőző 200 évben történt változásait mutatták be.

A térkép utóélete

A térkép adatait a békekonferencia döntöncei a legcsekélyebb mértékben sem vették figyelembe, ahogy a békétárgyalásokra kivitt páratlan gazdagságú magyar tudományos anyag többi elemét és a magyar tárgyalóbizottság tagjainak érvélését sem. Elkészítése azonban mégsem volt hiábavaló. Évekkel később a Teleki Pál által 1926-ban létrehozott Államtudományi Intézet birtokába került, ahol adatait felhasználták, és mintájára, az újabb népszámlások eredményeivel kiegészítve, további etnikai térképeket készítettek. A Magyar Statisztikai Társaság keretei között a Központi Statisztikai Hivatal épületében működő Államtudományi Intézet tudományos háttérintézményként segítette a későbbi, trianoni békét felülvizsgáló határrevíziós tárgyalásokat, így a Bátky-Kogutowicz-féle térkép 1938-ban ismét szerephez jutott. Meghatározó háttéranyagként szolgált a Csehszlovákia magyar többségű területeit Magyarországhoz visszacsatoló első bécsi döntést megelőző előkészítő munkának, a magyar-csehszlovák tárgyalásoknak, valamint a magyar-szlovák határmegállapító bizottság tevékenységének is fontos alapját képezte.

Az Osztrák-Magyar Monarchia és a 21. század eleje

Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásának 100. évfordulójának alkalmából a RealLifeLore nevű YouTube csatorna részletes elemző videót közölt arról¹, hogy milyen is lenne az, ha 2018-ban is létezne a Monarchia az 1914-es határokkel.

A videó szerint:

14 ország területét érintené a változás:

Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Cseh Köztársaság, Horvátország, Kína, Lengyelország, Magyarország, Montenegró, Olaszország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

- a Monarchia így a 39. legnagyobb ország lenne a földön, Európában pedig csak Oroszország lenne nagyobb,
- a lakosság meghaladná a 68 millió főt, így Oroszország és Németország mögött ez lenne Európa 3. legnépesebb országa, 20. a világon,
- a lakosság nagy részét a magyar- és német ajkú lakosság tenné ki, de ez a két nép együttesen is csak az egyharmadát tenné ki a teljes lakosságnak,
- valószínűleg ma is két főváros lenne: Budapest és Bécs,
- a Monarchia katonasága elérné a 188 ezres létszámot,
- egy apró kínai terület is a Monarchiához tartozna (Tientsin, 30000 fő),
- és alighanem Habsburg Károly lenne a császár.

---

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=HEoZMe8MSPM>

Főbb adatok

Terület:

676 615 km², 39. a világon Zambia és Mianmar között;

Népesség:

68753ezer, 20. a világon Törökország és Thaiföld között

Gazdasági erő

GDP: 1,18 trillió dollár

15. a világon Spanyolország és Mexikó között

Etnikai összetétel

nemzetiség	1914	2017
német/osztrák	23,36	11,85
magyar	19,6	15,6
ukrán	7,8	10,1
cseh	12,5	9,8
román	6,3	8,7
lengyel	9,7	7,8
horvát	8,5	6,4
egyéb	12,24	29,75
összesen	100	100

Anyanyelv szerinti megoszlás

német	16
magyar	17,5
cseh	14,6
ukrán	11.1

Vallási megoszlás

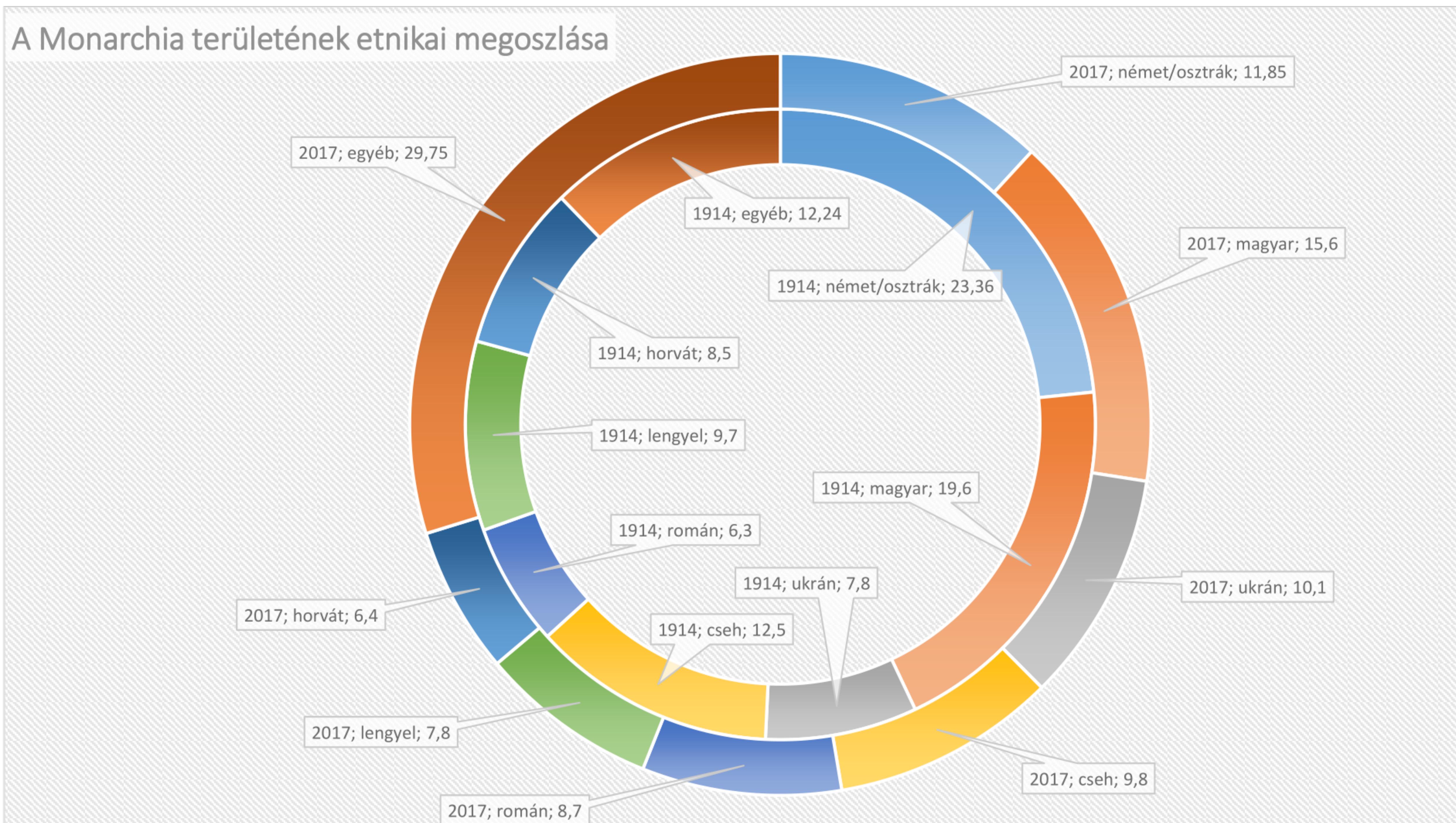
katolikus	44,37
ortodox	18,2
protestáns	4
szunnita muszlim	3,3
ateista	20
összesen	89,87

További érdekesség, hogy a Reddit.com egyik felhasználója elkészítette a teljes Európa térképét, melyen a trianonhoz hasonló módszerrel az etnikai határok mentén felosztja a mai európai országokat, azt is figyelembe véve, hogy milyen elszakadási törekvések vannak.

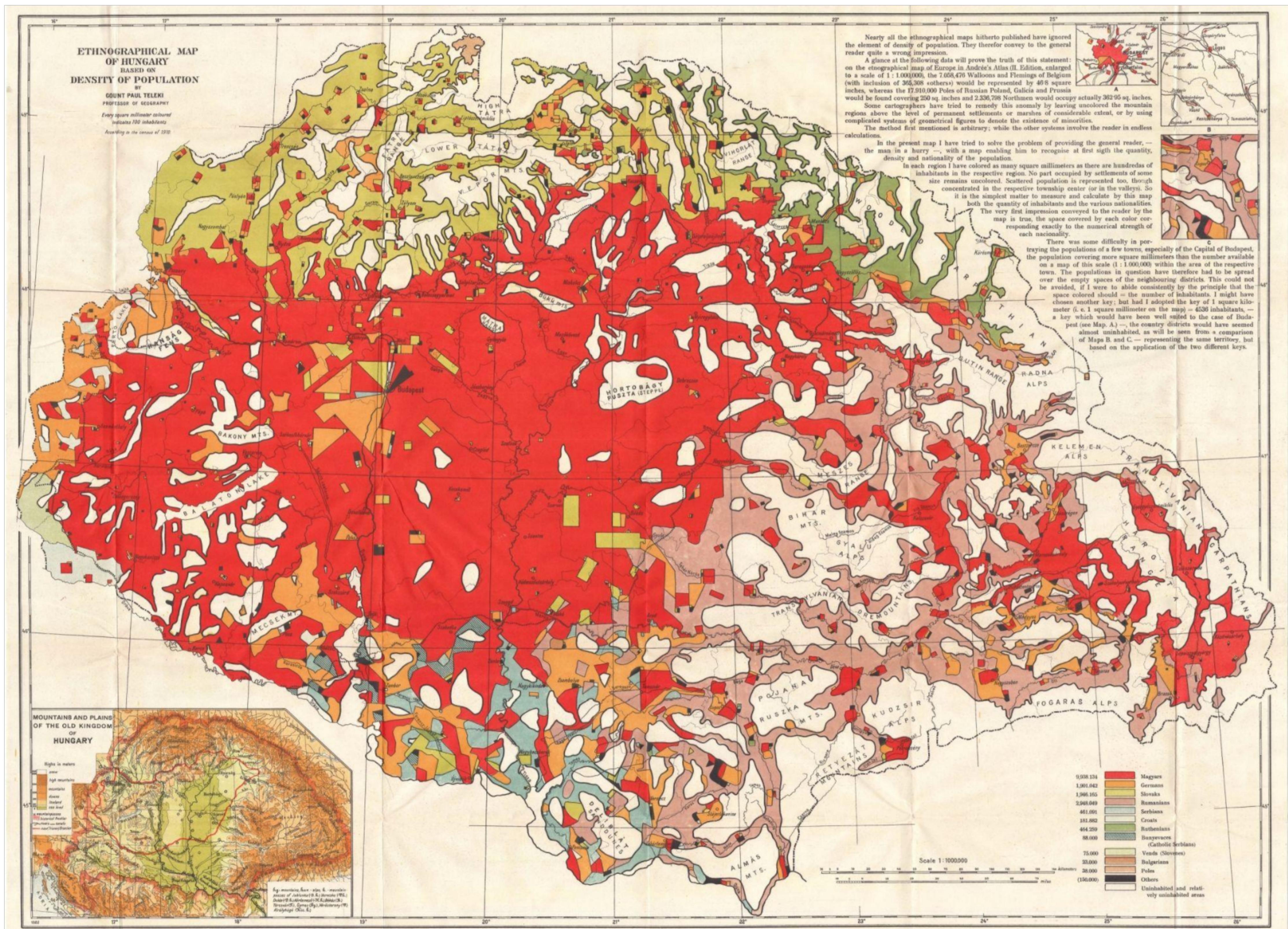
Ennek alapján a teljes kontinensen mindössze két ország lenne, amelyik nem veszítene, hanem nyerne: Írország és Magyarország...

Mellékletek

1. melléklet

2. melléklet

3. melléklet

